

JAK VYUČOVAT VÝCHOVU K OBČANSTVÍ V JAZYKOVĚ PESTRÉ TŘÍDĚ

VÝCHOVA K OBČANSTVÍ V JAZYKOVĚ PESTRÉ TŘÍDĚ

Anotace:

Příspěvek se věnuje tomu, jak přizpůsobit výuku Výchovy k občanství pro žáky cizince v tzv. jazykově pestrých třídách. V článku jsou popsána specifika této výuky, nabídnuta jsou oborová a jazyková doporučení, představeny jsou konkrétní zkušenosti z výuky žáků s odlišným mateřským jazykem ze základní školy. V druhé části jsou pak metodické komentáře k přiloženým pracovním listům. Ty jsou zpracovány pro téma reklamace a bankovní služby a ukazují, jak redukovat a přizpůsobit vzdělávací obsah, jak pracovat s odbornou slovní zásobou, který typ úkolů je pro žáky s odlišným mateřským jazykem (OMJ) vhodný. V poslední části jsou anotované odkazy na materiály pro témata Výchovy k občanství, které může učitel využít při přípravě výuky pro žáky cizince.

Klíčová slova:

Výchova k občanství; pestrá třída; diferenciací výuky; žák cizinec; žák s odlišným mateřským jazykem; žák s OMJ; český jazyk; čeština jako druhý jazyk; české reálie; vrstevnické učení; překladač; práva spotřebitele; reklamace; bankovní služby.

Zaměření

Materiál se zaměřuje na teoretický kontext výuky žáků s OMJ i na praktické ukázky a doporučení pro výuku. Pracovní listy se vztahují k tématům reklamace a bankovní služby a jsou určeny pro žáky cizince vyšších ročníků 2. stupně ZŠ s různou úrovní češtiny.

1. ÚVODNÍ OBOROVÝ TEXT

a) Jaká jsou specifika výuky Výchovy k občanství v pestrých třídách

Výuka Výchovy k občanství v jazykově pestrých třídách se může stát trochu oříškem. Důvodem může být základní povaha předmětu, který se věnuje společenským, politickým, právním, ekonomickým a psychologickým tématům, pomáhá s orientací ve společnosti a se začleňováním do ní, dotýká se života v rodině, v obci, ve státě¹. Při výuce v pestrých třídách může být společenský i individuální **rozměr těchto témat výrazně kulturně rozmanitý**. Žáci mohou mít odlišné povědomí o společenských jevech a procesech dle své národnosti, občanství, náboženství, kulturního kontextu, životních zkušeností. Lze předpokládat, že nově příchozí žáci měli nějakou obdobu předmětu Výchova k občanství ve své zemi původu², avšak výuka vycházela z místních reálií a místních hodnotových kontextů (i proto se pro výuku předmětu Výchova k občanství příliš nehodí jejich původní učebnice)³. Doporučujeme mít na paměti, že obraz české společnosti se mnohdy značně liší od společnosti, v níž žák s odlišným mateřským jazykem (OMJ) vyrůstal.

Dalším důvodem, proč se může výuka stát obtížnější, je to, že v pestrých třídách půjde vlastně **o výuku žáků s odlišným mateřským jazykem**. Tito žáci mohou přijít s úplnou neznalostí nebo minimální znalostí češtiny (směřují ke komunikativní češtině) nebo s komunikativní znalostí češtiny (směřují k jejímu dalšímu rozvoji a rozvoji odborného jazyka). V obou případech je potřeba, **aby učitel vedl výuku jazykově citlivě** a aby zohledňoval skutečnost, že ve třídě jsou také žáci s potřebou podpory v češtině. Viz odkaz na úvodní článek Alice Kourkzi: Jak pracovat s žákem s potřebou podpory v českém jazyce.

- 1 Součástí výuky češtiny jako druhé jazyka je také rozvoj tzv. sociokulturních kompetencí, které se při výuce cizího jazyka přirozeně prolínají s rozvojem jazykových kompetencí.
- 2 Srovnání přístupů k občanskému vzdělávání v Evropě lze nalézt například v publikaci [↗ Citizenship Education at School in Europe](#) (Eurydice, 2017).
- 3 Pro některé předměty jsou například k dispozici ukrajinské oficiální vzdělávací zdroje k distančnímu vzdělávání (viz [↗ https://www.edu.cz/methodology/ukrajinske-zdroje-k-distancnimu-vzdelavani/](https://www.edu.cz/methodology/ukrajinske-zdroje-k-distancnimu-vzdelavani/)), avšak pro výuku Výchovy k občanství tyto vzdělávací zdroje nejsou k dispozici.

b) Zkušenosti z výuky žáků s OMJ

Zkušenosti z výuky žáků s OMJ popsala **Lucie Sichingerová z Masarykovy ZŠ Plzeň**, která v této škole pracuje jako **koordinátorka vzdělávání cizinců**. Účastní se jednání s rodiči i žáky, zajišťuje tlumočnický a překlady, podporuje vyučující při práci s žáky s OMJ, zajišťuje mimoškolní vzdělávání žáků cizinců, vytváří pro žáky cizince plány pedagogické podpory a vyučuje češtinu jako druhý jazyk.

V prvních týdnech a měsících je **u žáků s OMJ prioritou výuka českého jazyka**, a to v každém, i naukovém předmětu, přičemž obsah je nutně upozaděn. Oborový obsah využíváme spíše jako zásobník témat, ze kterých vybíráme ta, která může žák uplatnit v praktickém životě a která souvisejí s aktivním používáním jazyka.

Pro výuku Výchovy k občanství žáků s OMJ na naší škole nevytváříme zvláštní **pracovní listy**, ale **upravujeme** ty, které již máme z dřívějších pro celou třídu. Úprava pracovních listů pomáhá diferencovat výuku – tedy učit totéž, ale jinak. U žáků Ukrajinců je velice pravděpodobné, že výuku je potřeba diferencovat jen krátkou dobu (žáci z Ukrajiny si češtinu osvojují velmi rychle a v krátkém čase se dokážou zapojit do běžné výuky).

Ve výuce žáků s OMJ využíváme **tzv. předučování**. Žák cizinec dostane k výuce předem vybranou slovní zásobu, se kterou se seznámí, nebo pracovní list, který si může předem přečíst, nebo odkaz na video, které může sledovat opakovaně. V hodině, kde se téma probírá, pak už není vzdělávací obsah a slovní zásoba velkou neznámou, ale žák s OMJ má záchytné body.

Jedna ze zásad, kterých se snažíme držet, je žáka s OMJ v hodině „zaměstnat“. Žák s OMJ by měl mít co na práci, nesmí jen sedět a „nasávat“. Možností je nepřeberně, práce s novými slovy, kreslení, práce se slovníkem. Využíváme [překladový slovník pro humanitní předměty](#). V jeho vytištěné verzi učitelé žákům s OMJ postupně zvýrazňují slova, která se mají naučit k dané látce (nejdříve několik málo slov, postupně přidávat další). Žáci s OMJ si tato slova zapisují do svého slovníčku či do sešitu.

c) Jak uvažovat o vzdělávacích cílech

Zvýšenou pozornost je potřeba věnovat stanovení vzdělávacího cíle vyučovací hodiny. Doporučujeme, aby pro žáky s OMJ byl stanoven jak **oborový cíl**, tak **jazykový cíl**⁴. U **oborového cíle** je důležité se zaměřit na to, co je podstatné, co je užitečné, co je nezbytné minimum. Je pravděpodobné, že se standardní obsahový cíl bude muset pro žáky s OMJ upravit a zredukovat. Každá vyučovací hodina je pro žáky s OMJ i výukou českého jazyka. Proto je vhodné stanovit také **jazykový cíl** hodiny. Jaká slova a fráze jsou potřebné pro porozumění danému tématu? Budou součástí výuky odborné termíny? Co chceme, aby žák říkal, četl a psal? Jaké podpůrné nástroje je možné pro žáky s OMJ k danému tématu připravit? Pomoci může koordinace jazykových cílů výuky s učitelem češtiny, případně s učitelem češtiny jako druhého jazyka (pokud je součástí pedagogického sboru)⁵. Klíčová je vizualizace slov (osvojení, fixace a používání napsaného slova) a vizualizace pojmů (doprovázení slova nebo fráze obrazovým materiálem), používání obrázků, videí, kartiček se slovíčky, slovníků, pracovních listů, zjednodušených a zkrácených textů, schémat, map apod. Díky **propojení oborového cíle s jazykovým cílem** lze více promýšlet, jak a co učit. Výuka se pak stane srozumitelnější a názornější a povede žáky k aktivnější účasti⁶. Vhodné je promýšlet výuku tak, aby byl každý žák s OMJ zapojený, aby nebyl jen pasivním posluchačem. Návrh oborových a jazykových vzdělávacích cílů je součástí ukázky výuky na téma Práva spotřebitele níže (část 2a na straně 8).

4 Ukázka propojení výuky obsahu a jazyka viz <https://inkluzivniskola.cz/propojeni-vyuky-obsahu-jazyka>

5 K výuce žáků s OMJ doporučujeme ve škole přistupovat týmově, tedy s podporou školního psychologa, výchovného poradce a také asistenta pedagoga.

6 Více viz <https://inkluzivniskola.cz/zapojeni-do-vyuky>

d) Oborová doporučení

Výchova k občanství je ve své znalostní složce pro žáky s OMJ vlastně **výukou českých reálií**, která společně s jazykovým vzděláváním plní integrační funkci. Žáci cizinci si ale přinášejí znalosti svých reálií, které je možné ve výuce šikovně využít (i při minimální jazykové znalosti s výraznou oporou v online překladačích nebo obrazovém materiálu). „Přítomnost žáků se zkušeností z jiných zemí s odlišnou kulturní historií, společenským uspořádáním, hodnotami, myšlenkami i společenskými zvyklostmi či normami může navíc vést k přirozenému pochopení kulturního relativismu a obohacování skrze kulturní a jazykovou rozmanitost vyskytující se ve třídě.“⁷ Cílem není to, aby žák s OMJ rezignoval na svoji kulturu a jazyk, ale byl dobře seznámen s rámcem české společnosti. Tento rámec by se u žáků s OMJ měl co nejvíce blížit **každodennímu životu**, tedy tomu, co občané, děti, rodiče, zaměstnanci, zaměstnavatelé a jiní zažívají. Doporučujeme proto do výuky zařazovat příklady ze života nebo ukazovat témata na modelových situacích.

Součástí výuky v pestré třídě se přirozeně stává **vrstevnické učení**. To probíhá mezi českými žáky a žáky cizinci obousměrně, cílovou skupinou nejsou pouze žáci cizinci, ale i čeští žáci jsou obohacováni setkáváním s žáky s OMJ, na vlastní kůži zažívají kulturní rozmanitost a pluralitu světa. Vhodné je vytvářet příležitosti pro zapojování žáků s OMJ do výuky, do třídního a školního kolektivu a umožňovat jim zažít úspěch. Žáci s OMJ by měli mít příležitost mluvit o své zemi původu, o zkušenostech nabytých v předchozím vzdělávání. Tyto jejich specifické znalosti, dovednosti a zkušenosti je možné ve výuce citlivě využívat, včetně zapojování vícejazyčnosti a jejího oceňování. Výuka v pestré třídě by neměla vést k poukazování na odlišnosti, a podporovat tak vytváření společenských stereotypů nebo předsudků.

Je dobré mít na paměti, že u žáků bez dostatečné znalosti jazyka není potřeba, aby zvládli vzdělávací obsah ve stejném čase jako jejich spolužáci. Navíc se mnozí žáci s OMJ vzdělávají podle individuálního vzdělávacího plánu. Škola může **upravovat rozsah a obsah učiva**, očekávané výstupy z Rámcového vzdělávacího programu lze naplnit na různě náročném obsahu. Náročnost obsahu lze přizpůsobit prostřednictvím podpůrných materiálů pro žáky s OMJ. Proto doporučujeme připravovat pracovní listy, zjednodušené texty nebo materiály, kde se vyplňují pouze určitá slova nebo slovní spojení nebo kde je nabídka možností.

Součástí vzdělávacího procesu je také hodnocení, i proto je potřeba uvažovat nad tím, jak a za co hodnotit žáky s OMJ. Ve vzdělávacím oboru Výchova k občanství je potřeba hlavně oceňovat aktivitu žáků. Zároveň je ale vhodné **pojmenovávat oblasti**, které je potřeba více nebo důsledněji rozvíjet. Kromě této zpětnovazební funkce hodnocení je potřeba s hodnocením pracovat také jako s motivačním nástrojem. Podrobnější informace naleznete v článku Alice Kourkzi k Hodnocení žáků-cizinců.

7 PRACOVNÍ LISTY – PŘEDMĚTY. META [online]. Praha, 2020 [cit. 2022-07-11].
Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/pracovni-listy-predmety>

e) Jazyková doporučení

Jak se ve výuce vypořádat s tím, že součástí třídy jsou žáci s minimální nebo omezenou znalostí českého jazyka? Doporučujeme vzpomenout si na to, jaké to bylo, když jsme se učili cizí jazyk nebo když jsme se ocitli v cizojazyčném prostředí. To pomáhá probudit jazykovou senzitivitu, kterou je potřeba ve výuce uplatňovat. Pomoci může také [10 tipů od META, o.p.s., pro ty, kdo učí obor i jazyk zároveň](#). Součástí výuky jsou také **instrukce pro práci žáků**. [Ukázku, jak přeformulovat instrukci z učebnice a zadat úkol pro žáka s OMJ](#), představuje na svých stránkách META, o.p.s.

Porozumění v cizím jazyce pomáhají jak tištěné, tak elektronické **slovníčky nebo online překladače**. Doporučujeme cíleně promýšlet, jak s těmito nástroji ve výuce pracovat. Nakladatelství SPN již v roce 2002 připravilo překladové slovníčky základních pojmů ZŠ pro různé obory a oblasti a jazyky. Pro výuku Výchovy k občanství se může hodit například [Překladový slovníček základních pojmů učiva ZŠ pro humanitní předměty](#). Pro společenskovední předměty (zvláště pro oblast práva) může být dobře využitelný také [Ukrajinsko-český glosář](#), který připravilo v roce 2019 Ministerstvo vnitra a Slovo21. Na stránkách [MOVAPP](#) lze také najít [česko-ukrajinské překladové slovníčky](#) podle jednotlivých témat (pro Výchovu k občanství se může hodit například téma Rodina, Na úřadě, Práce, Peníze). Tyto slovníčky mají také zvukový výstup. Vyučující by měl práci s překladovými slovníčky ve výuce podporovat.

V případě velmi omezené znalosti českého jazyka více pracovat také s **online překladači** (třeba i při přípravě prezentací, textů a pracovních listů pro žáky). Zároveň ale doporučujeme, aby materiály byly žákům s OMJ poskytovány jak v mateřském, tak českém jazyce, aby docházelo k cílenému jazykovému rozvoji. Z online překladačů je možné využívat [DeepL Překladač](#) nebo [Google Překladač](#). Ten kromě vpisovaných nebo namluvených slov a textů překládá také celé dokumenty nebo webové stránky. Žáci cizinci tak mohou pracovat například se stejnou webovou stránkou jako čeští žáci. Osvědčený je také [Překladač Lingea](#). Nově byl také připraven [Charles Translator for Ukraine](#)⁸. Webinář [Bojíme jazykové bariéry ve třídě](#) pak prakticky a velmi návodně ukazuje, jak pracovat ve škole a ve výuce s překladačem, který je součástí Microsoft Office, nebo jak využívat [Microsoft Translator](#) (při použití přes počítač, tablet nebo jako aplikaci v mobilním telefonu).

2. UKÁZKY, JAK PŘIZPŮSOBIT VÝUKU V PESTRÉ TŘÍDĚ

a) Reklamace

Konkrétní ukázkou pro přizpůsobení tématu pro výuku žáků v pestré třídě nabízíme k tématu **REKLAMACE**. Vycházíme z vlastního příspěvku [CLIL: Práva spotřebitele](#), který obsahuje výukový plán integrující německý jazyk s občanskou výchovou a je určen pro 9. ročník ZŠ. Metodika je napsaná v českém jazyce, pracovní listy a instrukce pro žáky jsou pak v němčině. Z této lekce jsme vybrali dva úkoly z pracovního listu a adaptovali jsme je do češtiny a pro výuku v pestré třídě. Aktivita je vhodná pro žáky, kteří již ovládají komunikativní úroveň českého jazyka a potřebují se zdokonalit v odborném jazyce. Pracovní listy jsou součástí přílohy tohoto článku na straně 15 až 18.

Pro výuku na téma Práva spotřebitele je možné si **stanovit tyto výukové cíle**, které je potřeba přizpůsobit jazykové a kognitivní úrovni žáků:

a) oborové vzdělávací cíle:

- Žák se orientuje v právech spotřebitele při nakupování a reklamaci.
- Žák popíše průběh reklamace.

b) jazykové vzdělávací cíle:

- Žák si osvojí základní slovní zásobu k tématu reklamace.
- Žák jednoduchými slovy popíše průběh reklamace.
  - *klíčová slovní zásoba: nákup, peníze, zboží, záruční doba, záruční list, závada, vada, rozbitý, účet, účtenka, zákazník, prodejna, prodavač, koupit, reklamace, reklamovat, protokol, oprava, výměna, vrácení, opravit, vyměnit, vrátit, odstranit, vyřídit, zamítnout, soud*
  - *rozvoj jazykové struktury: minulý čas a přítomný čas, modální slovesa – musím, můžu, nemůžu, zdvořilostní fráze v obchodě*

První pracovní list je určen pro upevnění a opakování tématu. Úkolem žáků je **správně seřadit věty, aby popisovaly proces reklamace**. Žáci musí „pouze“ doplnit čísla, jak jdou ve skutečném procesu situace za sebou. Žákům s OMJ zde pomáhá to, že mají k dispozici textovou oporu (mohla by být doprovázena i vizualizací), nemusejí věty formulovat, jejich úkolem je pouze věty seřadit. Materiál obsahuje také jazykovou nápovědu, vhodné je umožnit případně i používání překladových slovníků. S materiálem lze pracovat i tak, že se nejprve společně prochází řešení, a teprve pak mají žáci za úkol sestavit správné pořadí procesu reklamace. Doporučujeme, aby žáci s OMJ neřešili úkol sami, ale aby pracovali ve dvojicích nebo skupinách, ve kterých budou také češší žáci. Aktivitu lze využít také jako evokaci pro zpracování procesu reklamace ve formě komiksu (kde žáci mohou psát jednoduché dialogy do tzv. bublin) nebo pro následné situační dialogy (role prodavače a role zákazníka). Při této činnosti si pak žáci procvičují nejen slovní zásobu, ale také používání základních frází apod. **Druhý pracovní list** je opět vhodný pro upevňování a opakování vzdělávacího obsahu. Na pracovním listě je deset výroků o reklamaci, žáci u každého výroku rozhodují o tom, zda je výrok pravdivý, nebo nepravdivý. Materiál obsahuje jazykovou nápovědu. Žáci mohou pracovat individuálně, ve dvojicích i ve větších skupinách. U žáků s OMJ doporučujeme zařazovat spíše práci ve dvojicích nebo skupinách, aby bylo možné využít výhod vrstevnického učení. Pro žáky s OMJ je zde opět jazyková podpora, žáci nemusí věty sami formulovat, důležité je porozumění.

Na závěr aktivit s pracovními listy je vhodné vyzvat žáky s OMJ, aby si poznamenali některá klíčová slova nebo fráze do svého oborového slovníčku.

b) Bankovní služby

Další konkrétní ukázkou nabízíme k tématu **BANKOVNÍ SLUŽBY**, jehož výuku doporučujeme v 8. nebo 9. ročníku ZŠ. Pracovní list je součástí přílohy tohoto článku na straně 19 až 21. Téma je zpracováno ve třech variantách podle dosažené úrovně českého jazyka a vzdělávací obsah je pro žáky s OMJ redukován. Hlavní zásada pro oborovou výuku žáků s OMJ je to, aby učitel v hlavě „přepnul“ a kromě učení obsahu se soustředil i na jazyk a řeč. Například při výuce tématu bankovní služby je potřeba soustředit se na specifickou slovní zásobu, kterou lektor češtiny jako druhého jazyka žáka s OMJ nenaučí. Učitel češtiny jako druhého jazyka se soustředí na komunikační češtinu, učí např. slovo *peníze* (ale i to až po několika týdnech). V rámci oborové výuky je proto potřeba věnovat se specifické oborové slovní zásobě (např. bankovka, mince, více viz pracovní list). Přitom je důležité nezapomínat na fráze a slovesa související s tématem. Je vhodné, aby žák s OMJ dostal klíčová slova pro výuku předem (tzv. předučování). Žák si vyhledá význam slov, vyhledá si je ve slovníku a zapíše do svého slovníku (případně je má na pracovním listě). Pak je může snáze doplňovat do vět, přiřazovat je k obrázkům, nebo popisovat obrázky. Zpočátku se učitel vůbec nemusí bát učivo redukovat, později požadavky na žáka zvyšuje. Začíná tedy s několika slovy, pak přidá krátké věty, teprve potom přidává více obsahu.

Pro **naprostého začátečníka** je klíčové osvojit si základní slovní zásobu. Pro žáka jsou proto vypsány v pracovním listu důležité pojmy, žák k nim vyhledává význam, zapisuje si slova do svého slovníku, ke slovům kreslí ilustrace, což mu pomáhá s upevněním významu slov. Ve variantě **pro pokročilejšího žáka** je slovní zásoba k osvojení mírně rozšířena, zařazeno je cvičení, které se obsahově vztahuje k tématu, ale je jazykového charakteru (žáci doplňují do vět slova ve správném tvaru). Poslední ukáзка je pak určena **pro slovanské žáky s pokročilejší znalostí češtiny**. K tématu bankovních služeb je pro ně určeno cvičení, kde rozhodují, zda je daný výrok správně, nebo špatně. Žáci nemusejí věty formulovat, mají oporu v tištěném textu, věty jsou zjednodušené, klíčové je jazykové a oborové porozumění. Další cvičení je krátký souvislý text o bankovních službách. Žáci do textu doplňují slovesa z nabídky a dávají je do náležitého mluvnického tvaru. **Čeští žáci si navíc (oproti žákům s OMJ) osvojují i další vzdělávací obsah, např. jakým způsobem banky vydělávají, co to je hypotéka, úrok, úvěr a podobně.**

3. ANOTOVANÉ ODKAZY

CVEJNOVÁ, J. První pomoc v češtině: Speciální učební materiál pro Ukrajince [online]. Praha: NPI ČR, 2022.

Dostupné z: https://www.npi.cz/images/ukrajina/Prvni_pomoc_v_cestine.pdf

Učební materiál je primárně zaměřen na rozvoj jazykových dovedností, což se děje na konkrétních tématech. A právě některá témata obsahují střípky z českých reálií. Oborově využitelné mohou být například kapitoly Cena, Práce, Problémy, Formuláře. Určeno pro jazykové začátečníky.

Databanka testových úloh z českých reálií. Zkouška pro občanství [online]. Praha: NPI ČR, 2021

Dostupné z: <https://cestina-pro-cizince.cz/obcanstvi/databanka-uloh/>

Databanka testových úloh je sice určena pro dospělé cizince, kteří se připravují na zkoušku pro účely udělování státního občanství ČR, ale testové úlohy mohou jednoduchou formou pomoci zpřístupnit české reálie i žákům cizincům. Určeno pro jazykově pokročilejší. Nedoporučujeme používat tuto databanku úloh pro ověřování znalostí žáků, ale spíše jako edukační materiál, pomocí kterého lze zprostředkovávat základní fakta o České republice. Mnohé testové úlohy jsou připraveny jako modelové situace (např. *Pan Novák je občanem České republiky a přišel k volbám. Kterým dokladem prokáže volební komisi svou totožnost a státní občanství ČR? Paní Svobodová se chce rozvést. Která instituce rozhodne o jejím rozvodu?*). Databanka testových úloh je dispozici jako [PDF dokument](#) a také jako interaktivní webová stránka, kde lze zaklikávat správné řešení. Interaktivní online databanka má také funkci našeptávače – k modře vyznačenému slovu se objeví jeho výklad v českém jazyce.

Mapy Česka v ukrajinštině. ŠkolníMapy.cz [online]. Praha: Kartografie Praha, 2022.

Dostupné z: <https://skolnimapy.cz/dlc/cesko-v-ukrajinstine/>

Nakladatelství Kartografie Praha připravilo dvě mapy ze Žákovského atlasu online. Mapy jsou ke stažení v češtině a ukrajinštině, lze je proto využít pro žáky s omezenou znalostí češtiny. Jedná se o mapu administrativního členění Česka a mapu reliéfu a povrchu. Mapu administrativního dělení Česka je možné využít při výuce o územní samosprávě.

Pracovní listy – předměty. Inkluzivníškola.cz [online]. Praha: META, 2020.

Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/pracovni-listy-predmety>

Na této stránce je rozcestník pracovních listů pro žáky s OMJ pro různé vzdělávací předměty. Jedním z nich je i [Výchova k občanství](#). Materiály byly využity ve třídě připravující budoucí středoškoláky, jsou využitelné spíše pro starší žáky ZŠ. Materiály mají definovaný obsahový i jazykový cíl a uvádějí také slovní zásobu spojenou s lekcí. Metodika je doplněna pracovními listy pro žáky. Zpracována jsou například témata *Kdo jsem já*; Učení není mučení; Výlet; *Jan Palach – práce s Wikipedií*. Doporučujeme pro žáky středně pokročilé v českém jazyce.

SOCIOKULTURNÍ MINIMUM PRO MALÉ CIZINCE. *Inkluzivní škola* [online]. Praha, 2010.

Dostupné z: [↗ https://inkluzivniskola.cz/sociokulturni-minimum-pro-male-cizince](https://inkluzivniskola.cz/sociokulturni-minimum-pro-male-cizince)

Z publikace lze čerpat pro výuku českých reálií pro úplné jazykové začátečníky. Příručka se skládá ze 14 tematických kapitol, na konci knížky je část obsahující důležité fráze k jednotlivým okruhům. Témata, slovní zásoba a fráze byly vybrány s ohledem na situace, se kterými se malí cizinci nejčastěji setkají. Jedná se např. o témata Zdravení; Kouzelná slova; Česká republika; Krizové situace; Vánoce. Materiál je ke stažení ve verzi ukrajinské, mongolské a vietnamské.

STRAKOVÁ TOMÁŠOVÁ, M. a kol. *Výkladový slovník k testovým úlohám z českých reálií* [online]. Praha: NÚV, 2016.

Dostupné z: [↗ https://cestina-pro-cizince.cz/obcanstvi/wp-content/uploads/2022/06/Slovník_160915-1.pdf](https://cestina-pro-cizince.cz/obcanstvi/wp-content/uploads/2022/06/Slovník_160915-1.pdf)

Výkladový slovník je doplněk k Databance testových úloh z českých reálií a je uspořádán podle 30 témat Databanky. Ke každému tématu nabízí několik náročnějších termínů, slovníková hesla doplňuje jejich gramatická charakteristika (včetně genitivu u podstatných a přídavných jmen) a výklad hesla v českém jazyce. Materiál je určen pro pokročilejší uživatele českého jazyka.

Výukové materiály v ukrajinštině. *ČT edu* [online]. Praha, 2022.

Dostupné z: [↗ https://edu.ceskatelevize.cz/okruh/pracovni-listy-v-ukrajinstine?vsrc=vyhledavani&vsrid=ukrajina](https://edu.ceskatelevize.cz/okruh/pracovni-listy-v-ukrajinstine?vsrc=vyhledavani&vsrid=ukrajina)

ČT edu adaptovalo některé své výukové materiály také pro žáky z Ukrajiny. Materiály lze využít pro žáky s omezenou znalostí českého jazyka, obsahují totiž videa s ukrajinskými titulky, přepisy videí v ukrajinštině, a dokonce i česko-ukrajinské pracovními listy pro žáky. Konkrétně pro výuku Výchovy k občanství doporučujeme materiály z okruhů [↗ Poznáváme Českou republiku](#) a [↗ Lidé a dějiny českých zemí](#).

4. LITERATURA

---

10 jednoduchých tipů pro začátek aneb jak začít. *Inkluzivníškola.cz* [online]. Praha: META [cit. 2022-07-12].

Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/10-jednoduchych-tipu-pro-zacatek-aneb-jak-zacit>

HESOVÁ, Alena. CLIL: Práva spotřebitele. *Metodický portál: Články* [online]. 06. 01. 2014, [cit. 2022-07-11].

Dostupný z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/18011/CLIL:-PRAVA-SPOTREBITELE.html>

KOURKZI, Alice. Hodnocení žáků-cizinců. *Metodický portál: Články* [online]. 02. 02. 2018, [cit. 2022-07-11].

Dostupný z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/21669/HODNOCENI-ZAKU-CIZINCU.html>

KOURKZI, Alice. Jak pracovat s žákem s potřebou podpory v českém jazyce (součástí metodických materiálů).

Metody MKV. *Inkluzivníškola.cz* [online]. Praha: META, 2019 [cit. 2022-07-12].

Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/metody-multikulturni-vychovy>

Propojení výuky obsahu a jazyka. *Inkluzivníškola.cz* [online]. Praha: META, 2020 (akt.) [cit. 2022-07-12].

Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/propojeni-vyuky-obsahu-jazyka>

Výchova k občanství. *Inkluzivníškola.cz* [online]. Praha: META, 2020 (akt.) [cit. 2022-07-12].

Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/vychova-k-obcanstvi>

Zapojení do výuky ZŠ, SŠ. *Inkluzivníškola.cz* [online]. Praha: META, 2022 (akt.) [cit. 2022-07-12].

Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/zapojeni-do-vyuky>

5. PŘÍLOHY

- **Pracovní list** Reklamace Co je pravda
- **Pracovní list** Reklamace Postup
- **Pracovní list** Bankovní služby

PŘÍLOHA 1

PRACOVNÍ LIST PRO ŽÁKY, REKLAMACE – CO JE PRAVDA?

A) Která věta o reklamaci je pravdivá a která je nepravdivá.

	PRAVDA	NEPRAVDA
1. Rozbité zboží musím reklamovat do 30 dnů od nákupu.	☐	☐
2. Zboží ve slevě můžu reklamovat.	☐	☐
3. Minimální záruční doba na zboží je 2 roky.	☐	☐
4. Při reklamaci mi vždy musí vrátit peníze.	☐	☐
5. Na vyřízení reklamace je lhůta 30 dnů.	☐	☐
6. Reklamovat můžu pouze výrobek v originálním balení.	☐	☐
7. Zákazník musí dostat písemné potvrzení o reklamaci.	☐	☐
8. Na účtence musí být datum nákupu.	☐	☐
9. Zboží zakoupené přes internet nemůžu reklamovat.	☐	☐
10. Zamítnutou reklamaci můžu řešit u soudu.	☐	☐

Jazyková nápověda

- **lhůta** – doba
- **minimální záruční doba** – doba, kdy má zboží záruku a kdy má zákazník právo na vrácení nebo opravu zboží
- **reklamace** – vrácení zboží, které správně nefunguje nebo které má vadu
- **reklamovat** – když zboží správně nefunguje, může ho zákazník v obchodě vyměnit nebo žádat o opravu
- **rozbitý** – poškozený, zničený, věc má vadu
- **soud** – státní instituce, která rozhoduje o vině a trestu
- **účtenka** – dokument, na kterém je informace o tom, kolik člověk zaplatil za zboží nebo za službu
- **zamítnout** – odmítnout, nevyhovět žádosti
- **zamítnutý** – odmítnutý, neúspěšný
- **zboží** – věc, která se prodává nebo kupuje v obchodě

B) Vyber slova z nabídky a doplň je do textu.

- můžu – musí – může – musí

V obchodě ..... reklamaci vyřídit do 30 dnů. Na účtence ..... být datum nákupu.

Zboží zakoupené přes internet ..... reklamovat. Zákazník ..... zboží reklamovat bez originálního obalu.

SPRÁVNÉ ŘEŠENÍ:

- PRAVDA: 2, 3, 5, 7, 8, 10
- NEPRAVDA: 1, 4, 6, 9

- *Adaptováno podle vlastního materiálu Práva spotřebitele – Pracovní list in HESOVÁ, Alena. CLIL: Práva spotřebitele. Metodický portál: Články [online]. 06. 01. 2014, [cit. 2022-07-11]. Dostupný z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/18011/CLIL:-PRAVA-SPOTREBITELE.html>*

PŘÍLOHA 2

PRACOVNÍ LIST PRO ŽÁKY, REKLAMACE – POSTUP

Popis situace: *Koupil/a sis nové boty a brzy se rozbily. Jdeš proto do obchodu a chceš vrátit peníze.*

Seřaď následující věty tak, aby ve správném pořadí popisovaly postup při reklamaci. Věty označ čísly 1–7. Číslo vepiš do čtverečků vpravo.

	Správné pořadí:
a) Prodavačka napíše reklamační protokol. Já ho podepíšu.	☐
b) Po 3 měsících od nákupu se mi rozbily boty. Odlepila se podrážka.	☐
c) Reklamacie je vyřízena, vrátili mi peníze.	☐
d) Umyji si rozbité boty a připravím si účtenku (prodejní doklad).	☐
e) Čekám 30 dnů na vyřízení reklamace.	☐
f) V obchodě reklamuji boty.	☐
g) Prodavačce popíšu vady obuvi.	☐

Jazyková nápověda

- **reklamacie** – vrácení zboží, které správně nefunguje nebo které má vadu
- **reklamační protokol** – zápis o reklamaci, který sepisuje prodavačka, zákazník ho podepisuje
- **reklamovat** – když zboží správně nefunguje, může ho zákazník v obchodě vyměnit nebo žádat o opravu
- **účtenka** – dokument, na kterém je informace o tom, kolik člověk zaplatil za zboží nebo za službu
- **vada** – chyba, kaz, nedostatek

SPRÁVNÉ ŘEŠENÍ: a5, b1, c7, d2, e6, f3, g4

SPRÁVNÉ POŘADÍ: b1, d2, f3, g4, a5, e6, c7

b) Po 3 měsících od nákupu se mi rozbily boty. Odlepila se podrážka.	1
d) Umyji si rozbité boty a připravím si účtenku (prodejní doklad.)	2
f) V obchodě reklamuji boty.	3
g) Prodavačce popíšu vady obuvi.	4
a) Prodavačka napíše reklamační protokol. Já ho podepíšu.	5
e) Čekám 30 dnů na vyřízení reklamace.	6
c) Reklamace je vyřízena, vrátili mi peníze.	7

Adaptováno podle vlastního materiálu Práva spotřebitele – Pracovní list in HESOVÁ, Alena. CLIL: Práva spotřebitele. Metodický portál: Články [online]. 06. 01. 2014, [cit. 2022-07-11].
Dostupný z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/18011/CLIL:-PRAVA-SPOTREBITELE.html>

PŘÍLOHA 3

PRACOVNÍ LIST PRO ŽÁKY, BANKOVNÍ SLUŽBY

A) VARIANTA PRO NAPROSTÉHO ZAČÁTEČNÍKA

(jazyková úroveň A0)

Vyhledej v překladači význam slov, napiš si do slovníku, nakresli k nim obrázek.

Banka

Platit

Peníze

Měnit

Bankovka

Uložit

Bankomat

Vybrat

Mince

B) VARIANTA PRO POKROČILEJŠÍHO ŽÁKA

(jazyková úroveň A1–A2)

1) Vyhledej v překladači význam slov, napiš si do slovníku, nakresli k nim obrázek.

Banka

Platit

Peníze

Měnit

Bankovka

Uložit

Bankomat

Vybrat

Mince

Poslat

Spořitelna

Provádět

Směnárna

2) Dej slova v závorkách do správného tvaru:

Táta si (vybrat) ..... peníze v bankomatu.

Zuzana si výplatu (uložit) ..... do banky.

V bance mi (rozměnit) ..... velkou bankovku.

3) Dej slova v závorkách do správného tvaru:

Táta si vybere peníze v .....(bankomat).

Zuzana si výplatu uloží do ..... (banka).

V (banka)..... mi rozmění (velká bankovka).....

C) VARIANTA PRO POKROČILEJŠÍ SLOVANSKÉ ŽÁKY

(jazyková úroveň A2/B1)

1) Je věta správně (ANO), nebo špatně (NE)?

Banky poskytují finanční služby.	ANO / NE
Banky směňují peníze různých měn.	ANO / NE
V bance si lidé kupují peníze.	ANO / NE
Banky poskytují půjčky.	ANO / NE
Do banky nesmějí cizinci.	ANO / NE
V bance si ukládáme peníze.	ANO / NE
V bance si neschováme cennosti.	ANO / NE
Banky jsou domy, kde parkují auta.	ANO / NE
Banky pomáhají posílat peníze na účty.	ANO / NE

2) Vyber slova z nabídky a doplň do textu:

- **musí, není, je, provádí**

Elektronické bankovníctví ..... elektronická forma komunikace mezi bankami a klienty. Klient ..... v kontaktu s pracovníky banky, ale ..... operace na telefonu, počítači, pomocí internetu. Tato komunikace ..... být bezpečná.

Jak vyučovat Výchovu k občanství v jazykově pestré třídě?

Autorka:

Mgr. Alena Nosková

Spoluautorka:

Mgr. Lucie Sichingerová

Vyrobil Národní pedagogický institut České republiky

2022

www.npi.cz

npi | Národní pedagogický institut
České republiky

